

NUNTA ÎN SATUL TRADIȚIONAL DIN ȚARA BEIUȘULUI

VASILE TODINCA*

THE WEDDING IN THE TRADITIONAL VILLAGE FROM THE COUNTRY OF BEIUS

„Age of man”, with joys and worries, with fulfillments and failures, with needs and accomplishments sits under the sign of the emblematic triad: the beginning (birth), the middle (life power) and the end (death). The three dimensions: pre-existence, existence and post-existence, marked by so many phenomena of biological nature, conception, birth and death form the whole which in any event of our human life concerns, marking for good the path of the humans in the “existence”.

Our research stopped on the middle moment, that of the “noon of life”, when the “unpaired members” have met after long pursuits for them to enter into the “zodiac of fertility”. The resort of this choice sits alike in the existence of a rich and complex material, descriptive and interpretative, developed by ethnographers, sociologists, demographers, folklorists, etc., as in the profound signification of marriage as a ritual of “passing” of the grooms in the category of mature, fact that concurs with their “entry among the world”, in what is established through their own traditions of life and of the community they live in; wedding as a celebration attended by much of the community animated by a diverse range of experiences and feelings.

Cuvinte cheie: Nunta, Țara Beiușului, Bihor, obiceiuri

Keywords: wedding, Beius Country, Bihor, habits

Este cunoscut faptul că orice activitate desfășurată în comun, face posibilă și inevitabilă „apariția modelelor, crearea unor tipare, a unor șabloane comportamentale și chiar afective”¹. Pentru a deveni mai ușor transmisibile, acestea sunt încorporate în obiceiuri, datini, etc. În ceea ce privește colectivitatea sătească, aceasta ajunge să posede, în timp, o experiență comună, valori, și își manifestă tendința de teaurizare a acestora, ajungându-se astfel la ceea ce se numește tradiție. În opinia lui Vasile Vetișanu, tradiția este percepută ca „sistem de valori (...) ce prelungește experiența umanității, îi conferă durată și permanentă”².

Un rol important în formarea și perpetuarea tradiției îl au obiceiurile, socotite drept „tradiție vie”, prin intermediul lor colectivitatea prelungindu-se în timp.

---

* Muzeul Țării Crișurilor, etnografie@mtariicrisurilor.ro

¹ Vasile Vetișanu, *Progresul uman și tradițiile culturii*, București, 1971, p. 58, apud Ion Șeuleanu, *Poezia populară de nuntă*, Editura Minerva, București, 1985, p. 48

² Cf. Traian Herseni, *Prolegomene la teoria sociologică*, București, 1969, p. 155, apud Ion Șeuleanu, *op. cit.*, p. 45

Obiceiul actualizat cu regularitate va avea urmări asupra procesului de integrare a unei colectivități, conservând formele de viață tradițională. Un astfel de obicei, actualizat cu regularitate și pe care colectivitatea l-a menținut de foarte mult timp, este *nunta*.

Nunta este, alături de naștere și moarte, unul dintre evenimentele fundamentale din viața omului, încadrându-se din punct de vedere tipologic, „la ceea ce etnologii numesc sărbătorile și obiceiurile ciclului familial”³.

Ideea de continuitate, având drept scop perpetuarea prin procreație, l-a preocupat dintotdeauna pe om. În acest sens, căsătoria a fost considerată o șansă (dacă nu unica) pentru ca perpetuarea să fie posibilă. În spațiul românesc, se credea că acest pas trebuie făcut pentru ca tânărul să poată intra „în rând cu oamenii”⁴. De altfel, însăși etimologia cuvântului nuntă face trimitere la acest fapt. Originea sa se află în grecescul *gamos* și latinescul *nuptiae*, care desemnează unirea fizică dintre un bărbat și o femeie, lege de bază a naturii. Nunta punctează un moment de întemeiere, de început al unui nou mod de a trăi în viața colectivă, când două destine individuale se unesc pentru a forma o familie și implicit un nou neam.

Nunta este înțeleasă ca o etapă absolut necesară în existența unei persoane, un ritual ce trebuie neapărat împlinit pentru ca omul să se realizeze și prin care să asigure continuitatea speciei. Ea reprezintă „un complex de practici, de rituri și manifestări, altfel spus, de obiceiuri care ceremonializează căsătoria”⁵. Nunta va fi deci, modalitatea prin care căsătoria se va duce la îndeplinire. Ion Șeuleanu, în lucrarea sa „Poezia populară de nuntă”, se referă la nuntă ca fiind „un organism multifuncțional” compus din rituri, practici folclorice și totodată din elemente care țin de arta spectacolului. Ceremonialul nupțial a fost considerat de către mulți sociologi și etnologi, drept cel mai însemnat dintre manifestările artistice populare. Mihai Pop și Dumitru Pop au susținut și ei această idee, afirmând că „(...) *nunta este o manifestare folclorică sărbătorească, în cadrul căreia momentele solemne și tragice se topesc în cele de petrecere, de joc și voie bună*”⁶.

1. Nunta – perspective teoretice

Nunta este considerată de către specialiștii domeniului prin proporțiile pe care le ia, cât și prin conținutul deosebit de bogat și complex drept cea mai însemnată dintre manifestările artistice populare. Aici muzica și dansul, poezia și jocul scenic se îmbină într-o deplină armonie⁷. Prin ceremonialul nupțial asistăm la schimbarea

³ Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, *Sărbători și obiceiuri*, vol. II., Editura Enciclopedică, București, 2002, p. XV - XX

⁴ Vasile Todinca, *Câmpuri socio-antropologice*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008, p.110

⁵ Ion Șeuleanu, *Poezia populară de nuntă*, Ed.Minerva, 1985, p. 57

⁶ Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, *op.cit.*, p. XV-XX

⁷ Ion Șeuleanu – *op. cit.* p. 54

statutului relațiilor sociale ale individului, trecerea de la un sistem de relații de familie și de grup la alte relații familiale și la alte relații de grup, cu implicații în comportamentul protagoniștilor, care suportă ei înșiși schimbări fundamentale⁸. Aceste schimbări au loc printr-un complex de practici, de rituri și manifestări, altfel spus de obiceiuri la care se adaugă elemente ce țin de arta spectacolului. Riturile de trecere întâlnite în cadrul ceremonialului nupțial sunt similare trecerilor din natură având în finalitatea lor trei secvențe: despărțirea, așteptarea și integrarea în noul loc⁹. Din această perspectivă nunta este o îmbinare de elemente și forme spirituale, religioase și magice, de elemente și forme estetice, juridice și economice la care participă întreaga comunitate¹⁰. Desigur ceremonialul nupțial nu poate fi rezumat doar la aspectele magico-religioase sau juridico-economice, întrucât nunta este în primul rând o manifestare colectivă, prin care actul căsătoriei se realizează în fața vieții obștești. Și botezul și înmormântarea ne apar ca fapte sociale, dar ele au mai mare legătură cu integrarea omului în comunitatea vieții religioase creștine, pe când nunta ne apare legată mai mult de viața socială, comunitară și de familie¹¹. Această manifestare la care își dau frățește mâna membrii comunității înălțuți de muzică, dans și poezie, alături de sfânta natură ia aspectul unei sărbători existențiale. Acum viața cotidiană este deconectată de la mersul ei normal, interpunându-se “timpul sărbătorii”, care dă posibilitatea comunității să se adune și să reînvie sentimentele pe care le are față de ea însăși¹². Un asemenea “timp”, în care societatea și individul se recrează reciproc, ni-l prilejuiește ceremonialul nupțial, menit a realiza săvârșirea riturilor trecerii. Ca atare participarea la această sărbătoare de săvârșire a ritualurilor implică ieșirea din durată temporală “obișnuită” și integrarea în timpul “mitic”¹³.

Între cele două specii de timp, există însă o stare de continuitate, care se realizează prin intermediul riturilor, când cel ce crede în structura mitică, poate să treacă de la durată temporală “obișnuită” la timpul “sacru”¹⁴.

Cât privește “ideea” de sărbătoare Vasile Băncilă opina că aceasta are darul de a organiza existența în totalitatea ei, organizare ce se răsfrânge asupra comunității care participă indiferent că este sau nu chemată și asupra naturii “care își realizează adevărata condiție ca ambianță primordială a spiritului, ca spațiu metafizic”¹⁵. Ca atare, sărbătoarea, ar fi o horă a comuniunilor, o horă în care se prind natura cosmică, societatea, lumea animală și vegetală, transcendentul și desigur individul

⁸Mihai Pop, Pavel Ruxândoiu, *Folclor literar românesc*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 188

⁹Arnold van Gennep, *Riturile de trecere*, Editura Polirom, Iași, 1996, p. 25-26.

¹⁰Ernest Bernea, *Nunta în Țara Oltului*, în vol. Studii de folclor și literatură, Ed. pentru literatură, București, 1967, p. 53

¹¹*Ibidem*, p. 54

¹²Vasile Golban, *Dimensiunea etico-estetică a sărbătorii*, Casa de editură Panteon, 1995, p.29

¹³Mircea Eliade, *Le sacre et le profane*, Paris, 1965, p. 24

¹⁴Vasile Golban, *op.cit.* p. 30

¹⁵Andrei Pleșu – *Pitoresc și mElancolie*, Ed. Humanitas, București, 1992, p. 95

prin conținerea sau topirea contradicțiilor, decepțiilor, revendicărilor¹⁶.

La acest ceas de sărbătoare participă în chip fastuos “natura”, care dă culoare întregului spațiu umanizat, aceasta îmbracă forma unui “uriaș corp de latență, o densă materia primă”¹⁷.

Cu toate că ceremonialul nupțial este așezat pe fundamentul dramei și suferinței el degajă un “optimism festiv”, o jubilarie adoratoare, întrucât omul care trăiește sărbătoarea, e un om vital, în legătură chiar biologică cu puterea de viață a naturii, pe care cu toată spiritualizarea și în ciuda tuturor aparențelor, uneori contrare n-a păstrat-o. Acest fapt spune Vasile Băncilă s-ar datora “plinătății spirituale” a realității, a prezenței sensului providențial în lucruri”, astfel lumea în care trăim nefiind un haos, ci o casă cu rost¹⁸.

În această ordine ideatică putem conchide fără a greși că omul universului rural, caracterizat printr-o mare capacitate festivă, prin intermediul sărbători, intră și mai mult în plinătatea existenței, în taina ineputabilă a realului. Acest fapt realizându-se prin *trăire* – care pecetluiește substanța sărbătorii.

Sărbătorile au devenit sau înclină să devină astăzi mai mult ca oricând pseudosărbători întrucât sărbătoarea este ziua când nu am ziar, când nu am birou, când nu aud zgomot, când . . . Astfel omul modern începe să conceapă existența ca o imensă zi de lucru și să anexeze sărbătorile la celelalte zile¹⁹. Omul lumii satului, chiar azi, la cumpăna dintre milenii, grație tradiției, zilele de lucru sunt anexate la sărbători și ca atare acestea se purifică, se spiritualizează prin ideea de sărbătoare.

Nunta reprezintă cea sărbătoare a spiritului ce degajă un “optimism festiv” o “jubilarie adoratoare” prin însăși structura ei, fiindcă omul care trăiește sărbătoarea e un om vital, care își dă seama, de plinătatea spirituală a realității, de prezența sensului providențial în lucruri²⁰. În același timp “trăirea” sărbătorii stă în profunzimea practicilor și riturilor magico-religioase, în orații, cântece, strigături etc., care dau sens și semnificație sărbătorii. Fără această încărcătură metafizică sărbătoarea și-ar pierde rațiunea de a exista, s-ar transforma într-o pseudosărbătoare, într-un “orfanism metafizic”.

Lumea de odinioară și cea de astăzi, încă, din universul țărănesc al Țării Beiușului, ne oferă numeroase exemple de trăire a sărbătorii. Un asemenea cadru, îl constituie, *munta* ca sărbătoare, ce are metafizica și etica sa proprie. În acest spațiu etico metafizic, țărănul român, a învățat și transmis din generație în generație *capacitatea sa festivă*, modul cum trebuie trăită sărbătoarea. El a știut în mijlocul celor mai mari dureri să considere existența ca pe o sărbătoare, chiar dacă era o

¹⁶ Vasile Băncilă, *Duhul sărbătorii*, Editura Anastasia, 1966, p. 67

¹⁷ Andrei Pleșu, *op. cit.*, p. 94

¹⁸ Vasile Băncilă, *op. cit.*, p. 69

¹⁹ *Ibidem*, p. 82

²⁰ *Ibidem*, p. 68

sărbătoare a tragicului, a durerii. Dintr-o asemenea categorie a sărbătorilor, face parte și actul marital întrucât acesta este încărcat cu dramatismul unificării contrariilor, cu tensiunile și stările conflictuale ce preced și însoțesc armonizarea celor două principii complementare (la început candidați la însurătoare apoi logodnici, miri și în sfârșit soți).

Nunta ca sărbătoare ne apare solemn declarată rațiunea vieții umane, scopul existenței noastre, ea deschide un nou ciclu vital, dând putință omului să creeze el însuși om.

2. Nunta ca ritual de trecere

Sintagma *rituri de trecere* aparține etnologului francez Arnold van Gennep. În cercetarea pe care o efectuează, el se fixează asupra spațiilor incerte, aflate la confluența a două perioade, când omul, depășind o fază, este pe cale să intre într-una nouă, și în același timp, inevitabilă. Are loc deci, o trecere între două condiții umane, sau precum afirma etnologul, între două stări, cu efecte în plan biologic, socio-cultural, psihic etc²¹.

Funcția fundamentală a acestor rituri care însoțesc și mijlocesc aceste treceri, este aceea de a face ca ieșirea din vechea etapă și intrarea în cea următoare, să se facă în limitele impuse de sistemul de reprezentări al colectivității respective. Respectarea obiceiurilor din perspectiva riturilor de trecere, întărește convingerea că ele sunt într-adevăr niște modele comportamentale și culturale pe care colectivitățile etnice și le-au creat, veghind asupra respectării lor.

Omul străbate de la naștere până la neființă un itinerar exprimat în cicluri existențiale, parcurgând succesiv fazele copilăriei, adolescenței, căsătoriei, maturității, senectuții (batrâneței).

Referindu-ne la etapa căsătoriei, se poate observa că obiectivul principal al obiceiurilor legate de nuntă este acela de a asigura trecerea celor doi tineri de la starea de fată și flăcău, la categoria oamenilor maturi, a celor însurați. Cu alte cuvinte, nunta este „scenariul ritual prin care tinerii necăsătoriți pătrund din lumea profană în cea divină, prin ceremonia cununiei religioase, pentru a redeveni oameni obișnuiți, gospodari ai satului”²². Căsătoria, legată direct de apariția familiei, reprezintă o alternativă pe care colectivitățile etnice au adoptat-o pentru a regla mecanismele biologice și a le subordona ideii de continuitate, de dăinuire. Astfel, „trecerea pasageră de la profan la sacru, le dă putință” (tinerilor proaspăt căsătoriți) „să creeze și ei prin actul nupțial din noaptea nunții, omul”²³.

Trecerea tinerilor în categoria oamenilor maturi, a gospodarilor, presupune, după cum afirma Ion Șeuleanu, „acceptarea deliberată a unui alt *modus vivendi*”²⁴

²¹ Vasile Todinca, *op. cit.*, p. 65

²² Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, *op. cit.*, p. XV -XVI

²³ *Idem*

ce se va desfășura pe alte coordonate decât cele ale vârstei parcurse până acum. În concepția lui Arnold van Gennep, ceremonialul nupțial are o finalitate precisă: de a-i uni pe cei doi tineri și de a apropia familiile acestora. Unirea se realizează progresiv, în etape pregătitoare, succesive, de la tatonările inițiale (întâlnirile, peșitul), până la consacrarea noii celule sociale și apoi la integrarea ei în colectivitate²⁴.

Riturile de trecere întâlnite în cadrul ceremonialului nupțial sunt similare trecerilor din natură, având în finalitatea lor trei secvențe: despărțirea, așteptarea și integrarea în noul loc. Din această perspectivă nunta este o îmbinare de elemente și forme spirituale, religioase și magice, de elemente și forme estetice, juridice și economice la care participă întreaga comunitate²⁵.

Ceremonialul nupțial, ca orice rit de trecere, se desfășoară pe faze conturate și structurate precis, iar în interiorul acestora pe secvențe. Se admite deci, existența unor reguli ale ceremonialului, instituționalizate prin tradiție.

3. Desfășurarea ceremonialului nupțial

Urmărit de la o zonă folclorică la alta, pe toată întinderea teritoriului românesc, ceremonialul nupțial popular prezintă asemănări de-a dreptul surprinzătoare. Nunta, indiferent de zona la care ne-am referi, are un dublu caracter. Pe de-o parte, ea se confundă ca structură de ansamblu, funcție și semnificații, cu ceremonialul general românesc, iar pe de altă parte, nunta evidențiază particularități care-i imprimă un profil specific în contextul acestui ceremonial.

Cele de mai sus, pot fi ilustrate cu obiceiurile de nuntă din Țara Beiușului. Se cunosc și aici cele trei proprii riturilor de trecere, adică separarea, trecerea propriu-zisă și integrarea în noua stare. Din etapa pregătitoare pot fi menționate ca secvențe mai importante: *cunoașterea tinerilor*, *peșitul*, „*darea brâncii*”, „*credințarea*”, *chemarea la nuntă*, *petrecerea de rămas bun*, *împodobirea steagului*.

a. Cunoașterea tinerilor.

Cu ani în urmă, fetele și băieții, rar găseau prilejul de a se întâlni și de a se cunoaște mai bine. Doar cu ocazia anumitor sărbători religioase tinerii se puteau întâlni la biserică, organizându-se, la marginea cimitirului, diferite jocuri distractive. Alte împrejurări în care tinerii se puteau întâlni erau la clacă, la șezătoare, la joc. După ce fetele și băieții reușeau să se cunoască, vorbeau cu părinții, dându-le de înțeles că se plăceau, însă nu îndrăzneau să le spună că vor să se căsătorească.

b. Peșitul

Concretizarea intenției serioase de a se căsători, la feciori o constituia „*mersul pe cotare*” (peșitul) la fata ce și-o dorea a-i fi nevastă. Peșitul se făcea de obicei seara,

²⁴ Arnold von Gennep, *op cit*, p. 25 - 26

²⁵ Ernest Bernea, *Nunta în Țara Oltului*, în vol. Studii de folclor și literatură, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 53

după aprinsul lămpilor, în mod inopinat, fapt pentru care fetele și părinții lor erau în permanență pregătiți pentru acest eveniment. Feciorul era însoțit în demersul lui de tatăl său și de o rudenie mai apropiată. Ajunși la casa fetei, cotătorii (pețitorii) erau primiți cu bunăvoință și tratați cu băutură și gustare.

Tatăl feciorului, sau rudenia apropiată, pe parcursul gustării din bucatele puse pe masă, arăta scopul pentru care au venit, ceea ce, de altfel, era o pură formalitate, gazdele cunoscând prea bine acest motiv. Mai spuneau apoi și ce zestre intenționa să dea feciorului, în caz că s-ar conveni asupra căsătoriei copiilor lor. Părinții fetei cântăreau în mintea lor avantajele căsătoriei propuse, comparându-le și cu alte oferte primite de lați cotători - dacă au existat, după care se decideau dacă este sau nu cazul să adâncească discuția. Dacă perspectiva nu le surâdea, atunci, într-o manieră destul de elegantă, ... fără să jignească, fie că cereau un răgaz pentru a se decide, fie că invocau un alt motiv oarecare, ca de exemplu: că ar trebui consultată și fata dacă-i place de băiat, precum și frații ei dacă-l vor pe băiat de cumnat. Cotătorii nu erau atât de naivi ca să nu înțeleagă rezervele lor, așa că, tot în termeni eleganți, se despărțeau de gazde în mod cordial, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Pe băiat refuzul îl dezavantaja, ieșind din competiție oarecum dezamăgit, dacă nu chiar rușinat de refuz cu consecințe negative în alte încercări. În schimb, fata se putea mândri că a mai avut un cotător. Dar, această mândrie putea fi ca o sabie cu două tășuri, fiindcă fetele care refuzau mai multe oferte la urmă nu erau cotate de nimeni, riscând să rămână fete bătrâne, sau să culeagă ce a rămas de la altele. Erau însă și situații în care cu toată împotrivirea părinților, dacă partenerii se plăceau, feciorul fura fata de la casa părinților, punându-i pe aceștia în fața faptului împlinit. A fura e un fel de-a spune, fiindcă fata mergea de bunăvoie cu alesul inimii. Firește că în asemenea situații, părinții fetei tunau și fulgerau, dar timpul le rezolva pe toate, în sensul bun al cuvântului, mai ales dacă căsnicia lor se dovedea a fi reușită.

Așadar, să presupunem că părinții fetei agreează oferta făcută și că tinerii se plac. În acest caz, discuțiile se adâncesc privitor la dotă și alte aspecte legate de căsnicie. Se hotărăște, în consecință, lărgirea contactelor între cele două familii, din care prima etapă o constituie «mersul pe vedere», care era reciproc și la care ... participau ambii părinți ai copiilor, frații, surorile și alte rudenii apropiate. Dacă și această etapă se desfășura mulțumitor, tinerii puteau fi considerați ca și logodiți. Din acest moment se anunța preotul din sat - dacă fata era din alt sat, atunci și preotul din satul ei - ca să facă strigările (înștiințările) convenite în biserică, duminică după liturghie. Ele aveau menirea de a aduce la cunoștința sătenilor viitoarea căsătorie a celor doi tineri, precum și de a afla dacă nu sunt ceva opreliști ascunse pentru care căsătoria să nu poată fi încheiată; cei care ar fi avut cunoștință de așa ceva trebuind să înștiințeze pe preot. Strigările se făceau trei săptămâni la rând

c. Încredințarea (Credințarea)

De obicei, credințarea are loc o dată cu peșitul, sau uneori se fixează peste o săptămână de la peșit. Locul de întâlnire este tot la casa fetei, unde grăitorul băiatului

întreabă gazdele dacă se țin de promisiunea făcută la pețit. De cele mai multe ori răspunsul este „da”, se strâng de mâini și se bea pălincă. În acest timp, fata nu este încă în casă și când mirele trimite după ea, i se aduc niște femei bătrâne, care provoacă hazul. Până la urmă, fata este adusă și se așează în stânga mirelui, după masă, spunându-se credințele: două basmale de culoare deschisă în care sunt legați bani, busuioc, tămâie și fir de grâu. Tinerii sunt întrebați dacă se căsătoresc cu voia lor și apoi li se urează noroc în viață.

Încredințarea o fac nașii și apoi se fixează data nunții, numărul de invitați și modul în care se va face nunta, cu sau fără cinste²⁶.

d. Chemarea la nuntă

De cele mai multe ori, nunta are loc la 2-3 săptămâni după credințare, când „ies cărțile” (actele sunt depuse cu 15 zile înainte de nuntă pentru încheierea cununiei civile). Momentul este realizat de chemători, doi la număr, băieți care au ambii părinți, în viață și căsătoriți, și au o statură asemănătoare. Ei iau câte o sticlă de pălincă legată la gât cu batiste și prime, iar în mână poartă un „pălțău” (băț), sau „țov” împodobit cu panglici și legat în partea de sus cu batiste și alte prime. Pe drum, chemătorii horesc, anticipând astfel petrecerea de la nuntă. Intrând în casă se adresau celor ce urma să-i invite cu următoarea formulă „Un crai mândru și frumos, de la Domnul nostru Isus Cristos, pe nume ... are plăcerea de a vă invita la căsătoria lui cu ... ce va avea loc în data de ..., la casa părintească a ... (mirelui sau miresei, după caz)”. După rostirea chemării, gazda casei gusta din pălincă oferită de chemători.

Atunci când chemarea invitaților se finaliza vineri, în dimineața zilei de duminică, pe la ora 8-9, chemătorii merg cu o căruță după nănași și îi aduc la casa mirelui..

4. Cinstea. Laslăul. Grăitorul. Nănașii

Cu una-două zile înainte de nuntă, familiile invitate duceau *cinstele* la casa mirelui, unde urma să aibă loc nunta, sau la mireasă dacă era cazul, care constau din făină, ouă, varză murată, găini și alte feluri de alimente, cu care ocazie gazdele serveau pe aducătorii cinstei cu băutură și colaci. În plus, cei ce doreau puteau să și joace, având la dispoziție muzicanții angajați de mire pentru nuntă.

În seara premergătoare nunții, la casa mirelui, sau miresei se organiza *împodobirea laslăului* (steagului de nuntă). Este confecționat dintr-o bătă lungă de 2.5 m pe care sunt prinse o “fățăriță” cu boți, o cârpă neagră de păr, batiste, prime, iar în vârful laslăului se leagă un busuioc și un „țângălău” (clopoțel). El era purtat la nuntă de un fecior anume ales, ce mergea înaintea alaiului de nuntași, agitându-l sub formă de valuri, aruncându-l în sus și prinzându-l în cădere cu multă dexteritate,

²⁶ Teodor Ciuhandru, *Monografia satului Roșia* (manuscris), 1935, p. 37

spre încântarea generală a nuntașilor și spectatorilor care nu lipseau la astfel de ocazii. Alături de chemători, lăzlăușul are rolul de a înveseli nunta, cântând, jucând și descântând. Lazlăul „era respectat de nuntași, păzit atent și purtat în fruntea alaiurilor nuptiale”²⁷, are orații și dansuri speciale.

Steagul sau lazlăul este „simbolul masculinității și virilității mirelui în ceremonialul nuptial”²⁸. De asemenea, lazlăul inițiază mirele în momentele semnificative ale nunții, pentru actul nuptial: în Bihor se sparge talgerul miresei, dintr-o singură lovitură cu coada lemnoasă a steagului.

Un personaj important al nunții îl reprezenta *grăitorul*. Mireasa își avea grăitorul propriu. În fiecare sat se găseau unul-doi, sau chiar mai mulți grăitori. Aceștia erau oameni dotați cu simțul satirei și umorului care înveseleau pe nuntași, fără a supăra sau jigni pe vreunul din ei.

Grăitorul mirelui avea misiunea de a cere mireasa de la grăitorul acesteia, respectiv de a „tordeli” (tranzacționa) această cerere care, în final, era acceptată și mireasa adusă mirelui. Grăitorul mirelui mai trebuia să comande mâncărurile la masă și să facă strigările pentru daruri, după terminarea mesei.

Nănașii erau alte personaje importante ale nunții, fiind ei considerați de acum părinții sufletești ai mirilor.

Nuntașii se adunau la casa mirelui de cu bună dimineață. aici se forma alaiul care urma să se deplaseze la casa miresei pentru a o duce, dimpreună cu mirele, la primărie și biserică, în vederea oficierei căsătoriei civile și religioase, apoi la casa mirelui.

5. Ziua nunții

Mai demult, spun bătrânii, nunțile începeau toamna, dar cele mai multe continuau să aibă loc după Sfântul Ion, în perioada chișlegilor, iarna. În ziua nunții, mireasa se trezește în zori pentru a face ultimele pregătiri. Bătrânele îi pun la sân busuioc și usturoi pentru a alunga duhurile rele, pentru a avea bani, și copii.

Mireasa se îmbracă într-un costum alcătuit dintr-un spătoi alb, poale țesute în casă și brodate sau cusute de mâna miresei. Părul este împletit în două coade pe spate, împodobite cu panglici colorate, iar pe piept purta barșonul cu bani (un fel de salbă) și la gât, un șirag cu mărgelile colorate sau “zgardă”. Peste spătoi purta un cojoc fără mâneci, iar dacă era frig purta o sumeniță, iar în picioare opinci sau ghete.

Mirele purta în ziua nunții cămașă albă, gaci sau cioareci, cizme în picioare, cojoc – vara, și suman – iarna. Pe cap purta un clop în care avea un mănunchi de flori și un „stolor” (zgărdută din mărgelile colorate cu ciucur).

Când chemătorii ajung cu căruța cu nașii la casa mirelui, unde nuntașii sunt adunați, grăitorul le dă sfaturi cum să se comporte și pornesc la drum: lăzlăușul este primul, urmat de cei doi chemători, muzicanții, mirele cu nașii și nuntașii

²⁷ *Idem*

²⁸ Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, *op.cit.*, p. XVII

Deplasarea se făcea cu cociile care erau amenajate pentru transportat persoane și împodobite de sărbătoare, inclusiv hamurile cailor, cu panglici multicolore și cu batiste frumoase. La nunțile mai de văză, pe lângă cocii se foloseau și hinteauă (trăsuri cu arcuri). Acesta din urmă era împrumutat adeseori pentru astfel de ocazii. În hinteu se așezau mirii și nănașii.

După ce nuntașii erau înarmați cu câte o sticlă de pălincă pentru fiecare cocie, se pornea către casa miresei în cântece și chiote de mare bucurie și veselie. În drum spre casa fetei, alaiul mirelui cântă și joacă, purtând fiecare o „iagă” de pălincă și un colac. Lazlăul nu se aruncă în sus decât atunci când alaiul se întoarce cu mireasa. Puțin înainte de casa miresei, grăitorul mirelui oprește alaiul și pornește o discuție cu grăitorul miresei aflat la poartă, în curte. În timpul dialogului, nuntașii încearcă să sară gardul în curte și dacă reușesc acest lucru, încing o horă. Ajunși în casă, mirele și nănașii se așează în jurul mesei. Grăitorul mirelui începe cerutul miresei:

*„- Noi suntem o oaste – împărăție,
Dumnezeu sfântu' vă țâie
Tăți venim din Răsărit de Soare
Tăți tropotind pe cale
Tăți cu cizme și cojoace
Cum și dumneavoastră vă place! (.....)
Dar noi căutăm pe la dumneavoastră
A noastră crăiasă în port fetesc
Dacă să găsește aici
Pă loc să ni-o aduceți!”²⁹*

După mai multe târguieli, grăitorul miresei vine cu o babă urât îmbrăcată, apoi cu o fetiță, provocându-se voie bună. În cele din urmă este adusă mireasa care poartă un colac pe cap și o sticlă cu pălincă pentru a-și cinsti viitoarea familie .

Mirii încearcă să se calce reciproc pe picioare, deoarece există și astăzi credința că cel care este călcat întâi pe picior este supus celuiilalt soț toată viața. Mirele începe petrecerea invitând mireasa la joc, în timp ce nuntașii sunt spectatori pentru a vedea potrivirea dintre cei doi. Pe urmă pornesc și invitații la joc, apoi se așează toți la masă pentru ospăț. După masă, alaiul mirelui primește o pâine mare pentru drum.

a. Alerutul miresei

Acest ritual se referă la cântecul pe care nașii și nuntașii îl rostesc înainte ca alaiul să plece de la casa miresei. Prin acest cântec, mirele este certat că a intrat în grădină, simbol al casei fetei și a rupt „floarea cea mai roșioară” ,mireasa :

*„Noi mire te-am slobozātu
În grădina cea cu flori.
Și-ți iei floarea care-ai vrutu*

²⁹ Cules de la Roșia de la Ciuhandru Victor, 84 de ani.

*Și tu, mire, ți-ai alesu
Floarea cea mai roșioară*

Momentul plecării fetei din casa părintească este unul foarte trist, mireasa luându-și rămas bun de la părinți, cu lacrimi în ochi.

b. Porțile sau Nevesteasca

Acest ritual are loc în momentul în care alaiul mirelui și mirele vor să plece cu mireasa din casa părintească a fetei, iar nuntașii miresei se împotrivesc și închid porțile. Începe o dispută voinicească între grăitori, cumetri sau „oameni mai buni de gură”, cei din partea fetei spunându-i mirelui că îi va încredința mireasa doar dacă dovedește istețime și inteligență. Astfel, mirele este supus unor încercări legate de proverbe și zicători.

Mulțumiți de răspunsurile date, alaiul miresei mai supune mirele unei ultime încercări. Acesta trebuie să aducă un „hinteu ferecat”. Lăzlăușul vine în față cu lazlăul și îl joacă, grăitorul mirelui sugerând că lazlăul este simbol al „hinteului ferecat”. Trecând cu bine peste ultima sarcină, mirele este lăsat să plece cu mireasa, nu înainte de a i se aduce un colac împănăt de jur împrejur cu crengi de tufă și salcie, pus într-un vârf de băț și învelit în panglici colorate, urându-li-se ca viața lor să fie precum acest colac.

c. Hora miresei

În momentul plecării, mireasa este trecută peste prag, de obicei de către tatăl său, în timp ce nuntașii cântă „hora miresei”, prin care fata își ia rămas bun de la tată, de la mamă, frați și surori. Mireasa anticipează dorul de cei apropiați, dar se resemnează, sperând că socrii îi vor deveni părinți, iar cumnatele și cumnații vor fi pentru ea frați și surori. (pentru textul cântat cu acest prilej.

d. Cununia civilă și religioasă.

După hora miresei, nuntașii, în frunte cu lăzlăușul și chemătorii, pornesc la cununie: „*Noi merem la cununie / Dumnezeu cu noi să fie!*”³⁰, cântând și dansând. La consiliul local, primarul și secretarul îi cunună pe cei doi tineri, alaiul îndreptându-se apoi spre biserică, pentru oficierea cununii religioase.

În urma ceremonialului religios, alaiul nupțial pornește spre casa mirelui unde va avea loc ospățul. Aici se află o masă pe care sunt puse un colac, o farfurie cu grâu, un vas cu apă sfințită și busuioc. Nuntașii trebuie să prindă din grâul pe care îl aruncă grăitorul pentru ca „mirii să aibă noroc.”, iar apoi sunt stropiți cu apă sfințită. Grăitorul le urează mirilor noroc și aruncă colacul, ce va fi împărțit prima dată la miri și la nași, iar apoi și cerlorlalți. Urmează momentul în care soacra și nora se acceptă reciproc și condiționat prin săvârșirea unui ritual care presupune interogații

³⁰ Cules de la Bulc Ioan Delani, 76 de ani.

adresate nurorii, răspunsuri ale acesteia și mutarea comună a mesei, simbol al trecerii și acceptării în noul spațiu și în noua familie. După săvârșirea acestui ritual, nuntașii intră în casă și încep jocul și voia bună. (vezi Anexa)

e. Învelitul miresei

În timp ce mirele rămâne cu invitații, mireasa, însoțită de nașă și de prietenele mai apropiate se duc într-o cameră la învelit. Acolo ea este așezată pe un scaun având sub ea o cămașă bărbătească. În brațe ține un copil și un colac iar picioarele îi sunt așezate într-un ciur. O femeie îi face „conciul”, iar celelate îi dau sfaturi referitoare la viața de familie. După ce „conciul” este gata, mirele vine și „învelește mireasa” cu o cârpă neagră cu flori, peste care pune cununa de mireasă. În acest timp, se cântă o parte din „Nevestească”. În timp ce mirele o învelește, lăzlăușul flutură lăzlăul peste miri, apoi aceștia se așează lângă nănași la masă dar nu pentru mult timp deoarece mireasa este foarte des invitată la joc.

f. Cinstirea miresei

După învelitul miresei, găitorul face liniște și anunță:

“Cine joacă, bani plătește

O mireasă hodinește!”

Cu acest anunț începe „danțul miresei”. Mireasa este jucată prima dată de către rude, plătită pentru a dansa cu ele, și apoi de ceilalți nuntași, pe rând. Dansul miresei are sensul integrării ei în noul neam, mireasa fiind jucată mai ales de rudele mirelui. De la acest joc nu lipsesc nici bătrânii, toți oferind o sumă de bani “precum îi lasă inima și punga”, învârtind mireasa de 4-5 ori.

În acest timp, încep să vină nuntașii miresei, care sunt întâmpinați în curte de către oaspeții din partea mirelui. Alaiul miresei cere să li se aducă mireasa în port nevlesc, dar prima dată, li se aduc babe îmbrăcate urât. În cele din urmă este adusă mireasa, ținându-se de mână cu mirele și primind cinstea dată de către nuntașii ei.

După dansul miresei, toată lumea petrece până luni dimineața, când se duc la casele lor pentru a se odihni. Luni la amiază, nunta începe din nou și durează până noaptea târziu, când găitorul mulțumește nuntașilor pentru cinste, urează tinerilor viață fericită, iar apoi declară nunta închisă.

Ștersul mâinilor (nănașia sau iertăciunile)

Face parte din categoria riturilor postliminari, care trebuie să favorizeze intrarea celor doi tineri în noul ciclu vital. Acest ritual se realizează la o săptămână sau două de la nuntă, când mirii, însoțiți de părinți, se duc la nași cu un colac mare, o „iagă” de pălincă și un metru sau doi de pânză albă. Nașii pregătesc și ei un colac asemănător, îl schimbă cu cel al finilor și apoi „șterg mâinile”, spunând: Nașul: „-Iartă-mă, fimule!”

Finul: „-Iertu-te, nașule!”

Nașa: „-Iartă-mă, fină!”

Fina: „Iertu-te, nănașe!”³¹

³¹Cules de la Floruț Dumitru din Căbești, 69 de ani.

Numele acestui ritual, „ștersul mâinilor”, este simbolic, deoarece nașul spală mâna finului cu apă sfințită și busuioc, iar nașa spală mâna finei. Măinele spălate sunt șterse cu o „feligă” (un prosop mare, țesut în război), iar apoi începe un ospăț la care participă și muzicanți. Acest obicei se mai numește la Roșia „nănășia”, sau „nunta mică”.

Concluzionând, s-ar putea afirma că „fără ceremonialul nunții, deschiderea unui nou ciclu vital s-ar reduce la o împerechere obișnuită, comună tuturor viețuitoarelor bisexuate. Nunta transcende spectacolul, spectaculosul, fiind o pregătire pas cu pas a actului nupțial situat la limita dintre natură și cultură, care deschide un nou ciclu vital”³².

---

³² Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, *op.cit.*, p. XIII